

Üniversitelerin "hukuka başlangıç" dersinde, normlar hiyerarşisinden bahsedilir. Bu hiyerarşiye göre tüm kanunlar anayasaya uygun olmak zorundadır. Doğal olarak vergi kanunlarımız da bu tespitin içindedir.

Vergi konusundaki temel ilkeler ise anayasamızın 73. maddesinde şöyle belirtilir:

1- Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.

2- Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Görüldüğü gibi vergi almada birinci temel ilke, mali güce göre vergi ödeme. Peki bizim vergi sistemimiz bu ilkeye uygun mu? Gelin kısaca inceleyelim.

Mali güce göre vergi ödeme ilkesinin sağlıklı işleyebilmesi gelir üzerinden alınan dolaysız vergilerin, toplam vergi gelirleri içindeki payı ile birebir bağlantılıdır. Dolaysız vergilerin payı ne kadar yüksek ise mali güce göre vergi ödeme ilkesi o derece sağlıklı gerçekleşir. Özellikle artan oranlı vergi tarifelerinin uygulandığı kazanç vergileri mali güce göre vergi ödeme ilkesini hayata geçirir.

Biliyoruz ki; genel bütçe vergi gelirlerimizin yüzde 70'i harcama ve işlemler üzerinden alınan dolaylı vergilerden, yüzde 30'u da kazanç üzerinden alınan dolaysız vergilerden oluşur.

Dolaylı vergilerde büyük oranda harcamalar üzerinden alınan katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi etkilidir. Yani bunlar harcama yaptığımız sırada farkında olmadan ödediğimiz vergilerdir. Dolayısıyla bir birim harcama yapan herkes aynı tutarda vergi öder. Bu kapsamda, asgari ücretle çalışan bir işçinin aldığı 1 lt. akaryakıt üzerinden ödediği vergi ile bir holding patronunun aldığı 1 lt. akaryakıt üzerinden ödediği vergi eşit olur.

Vergi Sistemimiz Anayasaya Aykırı mı?

Dolaylı vergilerde, mali gücü yüksek olana daha yüksek oranda ÖTV ya da KDV uygulanması söz konusu olamaz. Dolayısıyla harcama ve işlemler üzerinden alınan dolaylı vergiler, mali güce göre vergi ödeme ilkesini derinden yaralar. Fazla harcama yapanın daha fazla dolaylı vergi ödemesi de bu ilkeye uyulduğunu göstermiyor. Yapılan her birim harcama başına mali gücü düşük olanla yüksek olan aynı vergiyi ödüyor.

Öte yandan, mali güce göre vergi ödeme ilkesinin sağlıklı şekilde işlenmesini sağlayan, artan oranlı tarifeye dayalı gelir vergisinin genel bütçe vergi gelirleri içindeki payı yaklaşık yüzde 21. Bu oran arttırılmadıkça mali güce göre vergi ödeme ilkesini hayata

geçirmek zor olacağı benziyor.

Ayrıca gelir vergisi uygulamasında yaşanan artan oranlı tarifieden "sapmalar" da mali güce göre vergi ödeme ilkesini zedeliyor. Yine bir asgari ücretli işçimiz elde ettiği ücret gelirleri üzerinden yüzde 15 ile 35 arasında artan oranlı tarifeye göre vergi öderken Spor Toto Süper Lig'de oynayan bir futbolcu elde ettiği gelirler üzerinden yüzde 15, Bank Asya 1. Lig'de oynayan bir futbolcu ise yüzde 10 oranında vergi ödüyor. Bu tür sapmalar, bırakın mali güce göre vergilendirme ilkesini, mali gücü düşük olandan daha yüksek vergi alınması yaklaşımını doğuruyor.

Anayasamıza göre vergi almada ikinci temel ilke, vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımını sağlamak. Ne yazık ki, vergi sistemimiz bu ilkeyi de hayata geçirememiş.

Hep ifade ettiğimiz üzere, ülkemizde kesinti yoluyla alınan vergilerin yaklaşık üçte ikisini ücretliler ödüyor. Ücret gelirleri üzerinden alınan vergilerin kesinti yoluyla alınan vergilere oranı yaklaşık yüzde 66. Bu orana sadece asgari ücretliler açısından bakarsak yaklaşık yüzde 12.

Kıyaslama yaparsak; örneğin mevduat faizi üzerinden alınan verginin toplam kesinti yoluyla alınan vergiye oranı yüzde 8.69. Kira gelirlerinde bu oran, yüzde 7.37. Repo kazançlarında yüzde 0.61. Anlaşıyor ki; paradan para kazananlar ile varlıktan para kazananlar, emekten para kazananlara oranla çok daha az vergi ödemişler.

Dolayısıyla vergi yükü adaletli ve dengeli dağıtılamamış.

Görüyoruz ki daha vergi sistemimizi bile anayasamızın emrettiği şekilde oluşturamamışız. Yeni anayasa tartışmaları yapılan bir ortamda ilkelere uygun bir vergi sistemi yaratmak için bu fırsat değerlendirilmeli.

'Gelir Testi' Yaptırmayan 'Zengin' Sayılacak

1 Ocak 2012 önemli bir gün, çünkü sosyal güvenlik reformu ile tüm vatandaşlar artık sağlık güvencesi kapsamında. SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'na bağlı çalışanlar dışında sosyal güvenlik kapsamına girmeyen yaklaşık 11 milyon kişi var. Bunların 9.2 milyonu yeşil kartla sistemden yararlanırken 1.8 milyon kişinin ise bir sosyal güvencesi yok.

Son duruma göre; yeşil kartlılar, vize süreleri doluncaya kadar sağlık yardımlarından yararlanacaklar. Vizenin dolmasından itibaren ise bir ay içinde ikamet ettikleri sosyal yardımlaşma vakfına başvurarak gelir testi yaptıracaklar. Gelir testinde, ailenin kişi başına düşen geliri 295 liranın altında ise herhangi bir ücret ödenmeyecek, ancak üstünde çıkarsa yaklaşık 35 ile 212 lira arasındaki bir tutarı ödenecek.

Gelir testine başvurmamışlar ise "zengin" kabul edilerek üst sınırdan hesaplama yapılacak ve asgari ücretin iki katının yüzde 12'si oranında prim ödeme yükümlüsü olacak.

Yine yeşil kartlı olmayanlar da yılbaşından itibaren bir ay içinde gelir testi yaptırmakla yükümlüler. Durumlarına göre ya primleri devlet tarafından ödenecek ya da yine 35 ile 212 lira arasındaki prim ödeyecekler. Başvuru yapılmaz ise ödenecek tutar 212 lira.

Bu kapsamda, bugüne kadar bir yıl içinde 30 gün prim ödemediğinde sağlık yardımlarından faydalanma hakkı olan part-time çalışanlarla ev hizmetlerinde 30 günden az çalışanların da gelir testi yaptırmaları ve prim ödeme yükümlüsü olup olmadıklarını tespit ettirmeleri gerekiyor. Bu kişiler artık GSS primini 30 güne tamamlamak zorunda olacaklar. Bu nedenle gelir testi yaptırmaları gerekiyor. Aksi halde bunlar da "zengin" kabul edilerek üst sınırdan prim ödeyecekler.

KENDİ İSTEĞİYLE AYRILAN KIDEM TAZMİNATI ALABİLİR Mİ?

1970 doğumluyum; 1991-1997 yılları arasında Bağ-Kur, 1997'den itibaren SSK'liyim. 1997'den beri de kesintisiz çalışıyorum ve işyerinden ayrılmak istiyorum. Kıdem tazminatı alabilir miyim? **Ahmet Güven**

Kendi isteğinizle istifa ederseniz kıdem tazminatı alamazsınız. Ancak 15 yılı 3600 günü doldurmanız nedeniyle, SGK'den kıdem tazminatı yazısı almanız halinde bu hakkınız doğar.

SORU - CEVAP

Sorularınız için mali-cozum@ismmmo.org.tr adresine mail atabilirsiniz. Tüm sorular e-posta ile tek tek cevaplanacaktır.